Carmen Mîrzea Vasile

NOTE DE FORMAREA CUVINTELOR. COMPLETĂRI LA INVENTARUL ADJECTIVELOR ROMÂNEŞTI ÎN *-TOR* DE TIPUL *(CASĂ) VÂNZĂTOARE, (PĂMÂNT) ARĂTOR*

În limba română există o subclasă de adjective deverbale în *-tor* cu valoare pasivă şi, în acelaşi timp, modală – preponderent de posibilitate (*bucate mâncătoare* „alimente care pot fi mâncate, bune de mâncat, comestibile"), foarte rar şi cu o nuanță deontică (*salariu primitor* „salariu care trebuie să fie primit")[1]. Exemplele citate în bibliografia românească, reluate în general de la o lucrare la alta, nu sunt multe (16, în total)[2]. În aceste note, formațiunilor luate deja în discuție le adăugăm un număr de 22 de unități adjectivale cu acelaşi sens, extrase din dicționare şi din diverse texte[3].

În sinteza de formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea, este înregistrat un „sens pasiv" al adjectivelor în *-tor*, care „arată că substantivul determinat suferă acțiunea verbului din tema adjectivului" (FCLRV: 193). Exemplele citate sunt: *(loc) cositor, (veşminte) îmbrăcătoare, (boi) înjugători, (loc) lăcuitoriu, (bucate) mâncătoare, (vaci) mulgătoare, pohtitor, (cămile) sugătoare, țiitoare*. Într-un articol polemic, în sprijinul etimologiei propuse pentru substantivul *sărbătoare* (*dies *servatoria(m)* „zi în care se respectă un obicei, o tradiție, care este serbată"), Densusianu (1911: 707–708) aminteşte sensul special al adjectivelor *(pământ) arător, (bou) înjugător*. Pascu (1916: 123) include în clasa adjectivelor, care arată posibilitatea, următoarele exemple din dacoromână, aromână şi meglenoromână: *înjugător, juguitor* „de trait", *aplecătoare* (cf. ar. şi mr.) „qui allaite", *mărtătoare* ar. „(fille) nubile", *mâcâtoare* ar. „zi de dulce", *outoare* „(d. găini) care

[1] În terminologie englezească, *potential passive* sau *facilitative*, cu sensul 'the patient is likely to undergo the agent's activity denoted by the base verb' (pacientul poate suferi activitatea denotată de verbul-bază) (Lyutikova, Bonch-Osmolovskaya 2006: 399).

[2] Menţiunile din bibliografie sunt, de multe ori, tangențiale, nepredictibile (vezi, de exemplu, notele lexicale din Graur 1971 şi 1975 sau observația din Densusianu 1911).

[3] Delimitarea inventarului de adjective în *-tor* cu sens pasiv şi potențial este problematică. Nu includem aici orice adjectiv deverbal în *-tor* cu valoare non-agentivă. Excludem deverbalele în *-tor* care provin dintr-o construcție verbală în care subiectul are rolul tematic [Pacient], ca în *gradină înfloritoare* (← *Grădina*[SB=Pacient] *a înflorit*), [Temă], ca în *frunze căzătoare* (← *Frunzele*[SB=Temă] *cad*), precum şi [Experimentator], ca în *om temător* (← *El*[Experimentator] *se teme de multe lucruri*), [Țintă], ca în *fată primitoare (de scrisori)* (← *Fata*[SB=Țintă] *primeşte scrisori*), ori [Posesor], ca în *deținători de Dacii* (← *Ei*[SB=Posesor] *dețin Dacii*). Nu includem nici substantivele care nu au şi o utilizare adjectivală sau care au o utilizare adjectivală accidentală (destul de numeroasele substantive locative precum *dormitor, scăldătoare, tăietor, tocător* sau substantivele *ghicitoare, zicătoare*).

LR, LXVI, nr. 4, p. 490–499, Bucureşti, 2017

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

se ouă", *gonitoare*. Puşcariu (1921: 6–7) citează următoarele „derivate cu înțeles pasiv": *(pământ) arător, (copii) îmbrăcători* (substantivizat), *(zi) lucrătoare* (cf. şi ar.), *(dzuă) măcătoare* ar. „zi de dulce", *(junică) mulgătoare, (început) în seamă nebăgător, (vacă) gonitoare, (dor) vânzător*. Formulând o ipoteză plauzibilă pentru etimologia agentivelor în *-tor* din română, dintre lexemele care ne interesează, Graur (1929: 107–108) menționează: *(pământ) arător, (vacă) mulgătoare, (salariu) primitor, (casă) vânzătoare*. Mai târziu, lingvistul discută şi adjectivele cu sens pasiv *(comandă) săvârşitoare* (Graur 1971: 51–52) şi *(pepene) murător* (Graur 1975: 64–65).

Aşadar, cele 16 adjective cu sens potențial-pasiv citate în bibliografia consultată, alfabetic, sunt: *(oaie) aplecătoare*, *(loc) cositor, (vacă) gonitoare, (veşminte) îmbrăcătoare, (boi) înjugători, (bou) juguitor*, *(loc) lăcuitoriu, (zi) lucrătoare, (fată) mărtătoare* ar., *(bucate) mâncătoare, (vaci) mulgătoare, (pepene) murător, (început) în seamă nebăgător, (salariu) primitor, (cămile) sugătoare, (casă) vânzătoare*[4]. La acestea putem adăuga trei substantive: *mâcâtoare* ar. „zi de dulce", *sărbătoare*, *țiitoare*.

Fără a intra în detalii (alomorfele sufixului *-tor*, raportul dintre valoarea pasivă şi cea de posibilitate sau deontică etc.), completăm acest inventar cu un număr de 22 de unități adjectivale în *-tor* cu sens potențial şi pasiv. Dintre acestea, zece sunt derivate cu prefix negativ.

Exemplele noi sunt excerptate din texte variate (culegeri folclorice, vechi texte juridice sau religioase, documente administrative etc.) şi dicționare (DA–DLR, dicționare dialectale etc.). Câteva adjective pasive în *-tor* au fost găsite în vecinătatea altora mai cunoscute: *înhămător* „(d. cai, boi etc.) care poate fi / este înhămat", împreună cu *înjugător* (ex. 3); *însurători* „(d. tineri) buni de însurat", alături de *măritătoare* (ex. 5); *nedăruitoare* „(d. moşie) care nu a fost dăruită, donată", alături de negativul mai frecventului *vânzător* (ex. 9); *nemâncătoare* „(d. păsări) care nu pot fi mâncate", alături de mai cunoscutul *mâncătoare* (ex. 11) etc.

Prin completarea surselor, cu siguranță acest inventar poate fi mult îmbogățit. De asemenea, cercetarea datelor din aromână şi meglenoromână[5], varietăți ale românei ignorate în această contribuție, ar fi foarte utilă.

Lexemele sunt ordonate alfabetic. Fiecare este glosat cât mai aproape de definiția sa din dicționarul-tezaur DA–DLR, dacă sensul pasiv al adjectivului este înregistrat în acest dicționar; dacă nu este înregistrat, glosarea este luată din alte surse sau ne aparține. Când în dicționare există mărci diatopice şi diacronice sau de frecvență, acestea sunt preluate ca atare. Fiecare formațiune este ilustrată printr-un număr variabil de exemple, care să arate, pe cât posibil, vechimea unității şi tipul de text în care apare. Pentru unele exemple a fost reprodus contextul mai larg, care clarifică sensul non-activ al lexemului. În lista de mai jos, formațiunile negative au

[4] Nu am inclus în inventarul nostru lexemele *poftitor* şi *ouătoare*, deoarece nu corespund descrierii date sensului „pasiv" în această lucrare.

[5] Sufixul *-tor* nu se găseşte în istroromână (Pană Dindelegan, ms. şi referințele citate).

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

fost menționate împreună cu corespondentul pozitiv; dacă nu au un corespondent pasiv pozitiv sau dacă acest corespondent nu e inclus în listă (numărându-se printre cele 16 lexeme discutate în bibliografie), derivatele negative au fost ordonate alfabetic în listă.

● **BĂUTOR** adj. „(d. lichide alcoolice) bun de băut, care se bea cu plăcere” (DGDS I: 84, rar, în Dâmbovița şi Buzău; sens neatestat în DA, s.v. *a bea*)

(1) a. *Rachiu bâlvănit* = rachiu cald, stătut[,] care nu e **beutor**. (Ciauşanu, Fira, Popescu, *Vâlcea*, 1928: 142)
b. [Vinul de zahăr] e **băutor**, că ăla naturalu vine puțin acrişor, da ăsta dă zacăr e dulceag (DGDS I: 84, rar, în Dâmbovița şi Buzău)

● **CUMPĂRĂTOR** adj. „care se poate cumpăra, de cumpărat” (DA, s.v. *a cumpăra*)

(2) De-ar fi dorul vânzător / Şi badea **cumpărător**, / Eu pe dorul vinde-l-aş / Pe Badea cumpăra-l-aş / Ca să-mi fie de-ajutor / Să mă apere de dor. („Doine şi hore din Ardeal”, 1884: 443; cf. DA, s.v. *a cumpăra*)

● **ÎNHĂMĂTOR** adj. „(d. cai, boi etc.) care poate fi / este înhămat” (neatestat în sursele lexicografice consultate)

(3) a. de fiecare vită înjugătoare sau **înhămătoare** vom plăti câte 15 lei (*Contracte agricole*, 1906: 163, cf. şi 135).
b. Chiraleisa, Doamni, / Cai **înhămători**, / Boi înjugători / Stogurili groasî, / Fetili frumoasî (Ştefănucă 1937: 65, în Transnistria; vezi şi Mărgărit 2013: 200)

● **ÎMPĂRȚITOR** adj. „care trebuie să fie împărțit” (DA, s.v. *a împărți*), „de împărțit”, **NEÎMPĂRȚITOR** (adjectiv negativ neatestat în dicționare)

(4) a. De să vor prileji frați mulți sau puțini şi de vor avea nescare bucate **împărțitoare**, rămase de la părinții lor, de nu va agiunge tuturor într-un chip parte, să le meastece toate într-un loc, de-aciia să facă părți pre frați, să ia cineş partea sa. (Prav.1632: 590)
b. ..., care țigani fiind de la părinții lor **împărțitori**, ş-au venit acum la împărțare, această copilă Ioana în partea Saftei şi în partea surori-sa Catrina. (Uricariul, XXI: 386, a. 1734, Iaşi, în DA, s.v. *a împărți*)
c. Şi nefiind dovadă nici la o parte, că fiieştecarele din frați au stăpânit ace casă ca o moşie părințască **împărțitoare** şi pe alți frați, iar nu ca hotărât lucrul său, cum şi din scrisorile ce-au arătat popa Enache s-au dovedit că au parte amândoi frații în casă şi s-au hotărât giudecata lor ca să fie casa

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

împărțitoare şi fiind ei numai 2 frați ficiori lui Eni pevițul, Neculai şi Lupa, casa să să scoată în vânzare şi din prețul cine va da mai mult, giumătate să ia ficiorii Lupii şi giumătate popa Enache, ori să-şi întoarcă unul altue, ori să să vânză cui a da mai mult şi să împartă banii cum or vre. (*Cond. Mavrocordat* II, 1743: 318–319 (211^{r-v}), carte de judecată a Divanului privind o casă din Iaşi)

d. Ştiu că n-ai, mândrule, n-ai / Nici peminte de mălai, / Nici peminte arzătoare [= *nisipos, fertil*], / Nici lazuri [= *câmp curățat de tufe şi bun de cosit*] cositoare. / Făr-o costă-**mpărțitoare**, / Şi pe mă-ta băutoare. (Bârlea, LPM II: 215, Maramureş, sat Berbeşti, loc. Giuleşti)

e. Dacă s-au lăsat legatum parte din avere, are alegere moştenitoriul să deae sau o parte din lucruri sau prețul lor; iar pentru lucrurile **neîmpărțitoare** sau cu greu **împărțitoare** negreşit va plăti prețul lor. (*Cod. Calim.*, 1833: 335)

● **ÎNSURĂTOR** adj. „de însurat” (DA, s.v. *a însura*, neilustrat prin exemple în DA)

(5) Flori vânăte, mohorâte, / Da flori cine le-a culeje? / Tăt feciori **însurători**, / Şi fete **măritătoare**[6]. / Şi le-om face cununiță / Şi le-om da pă la fetiță / Şi s-or face nevestiță (colindul „Răsărit-o şi-o crescut”, din Nimăieşti, Bihor, 2009: 40)

● **JUGĂTORIU** adj., s.m. (înv.) „(d. boi) de înjugat, pentru munca câmpului” (DA, s.v. *a înjuga*), „asin” (conform echivalărilor citatelor din BB.1688: 609 cu BBlaj.1795: 73), cf. **înjugător** adj., s.m. „care poate fi pus la jug; de înjugat” (DA, s.v. *a înjuga*)

(6) El, blând şi călare fiind pre **jugătoriu** şi mânzu tânăr. (BB.1688: 609. Cf. BBlaj.1795: 73: blând şi călare pre asin şi pre mânz tânăr)

● **MUTĂTOR** adj., s.f. „care se poate mişca, care se mută dintr-un loc în altul, care îşi schimbă locul domiciliul, sediul”, în *bun (*sau *lucru) mutător* „bun mobil” (DLR); s.f. (reg.) „stână provizorie, aşezată alături de stâna principală, care se poate muta dintr-un loc în altul” (DLR, cu trimiteri la surse dialectale, dintre care cea mai veche este H XIII 100, 116, Tecuci, 1885; cf. DGDS II: 348), s.n. „gard de nuiele mobil (folosit la strămutarea stânii)” (DGDS II: 348, rar, în Buzău)

(7) a. de va avea vreo tocmală cu vreun vlădic pentru nescare lucruri stătătoare sau **mutătoare**, ce să dzice drept niscare aur sau argint sau haine sau altăceva (Prav.1632: 60, cf. 232)

[6] Pascu (1916: 123) şi Graur (1929: 108, 112) menționează doar adjectivul *mărtătoare* din aromână. Sensul pasiv din dacoromână nu este înregistrat în sursele lexicografice consultate, dar, după cum se vede în acest exemplu, este atestat şi în dacoromână.

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

b. Fac **mutătoare** că mă mut cu oile în altă parte a muntelui, că aici s-a tocit iarba (DGDS II: 348, prin Argeş şi rar Giurgiu)

● **NEARĂTOR** adj. (neînregistrat în dicţionare), cf. **arător(iu)** adj. „(d. pământ) care se poate ara, care e bun de arat, arabil” (DA, s.v. *arător*)

(8) a. avem cele mai felurite unelte şi maşini pentru lucrarea câmpurilor, **arătoare** şi **nearătoare** (*Bunul econom* 1900: 1, Orăştie)
b. Ca rezultat final al acestor frământări constat că în proprietatea definitivă a eparhiei au rămas 100 jugere 729 stp. pământ **arător**, 35 jugere 1.454 stp. **nearător**, iar restul de 730 jugere stp. s-a expropiat. (*Foaia diecezană* 1940: 3, Caransebeş)

● **NEDĂRUITOR** adj. (neatestat în dicţionare) „care nu a fost dăruit, donat”

(9) ...ca să le fie lor ocină la Comăniţa, însă din partea de jos din cele şase funii, două şi jumătate funii, din câmp, din pădure şi din apă şi din vatra satului şi de peste tot hotarul, pentru că a fost a lor bătrână şi dreaptă moştenire nevânzătoare şi **nedăruitoare**. (*Doc. Olt* I 1654: 108, într-un document emis de Constantin Şerban Voievod prin care se reafirmă dreptul de proprietate al lui Neniul şi fiilor lui asupra unei părţi de moşie revendicate de o mănăstire, cu argumentul că acea parte de moşie fusese donată, *dăruită*, mănăstirii de un înaintaş al lui Neniul, dar actele arseseră)

● **NELUCRĂTOR** adj. (DDRF 1894; adjectiv negativ, în mod surprinzător, neatestat în dicţionarele contemporane consultate), cf. **lucrător** adj. „(zi) în care se poate lucra”, (înv., reg.) „(d. pământ) care se lucrează, care se cultivă în fiecare an”, „(d. ocnele de sare) care se află în exploatare”, „(d. ape) navigabilă”, „(d. intervale de timp) în care se lucrează” (DLR)

(10) a. în anii vremii de răsmiriţă, cele mai multe vii dintru acesta pământ, din pricina resvrătirii vremilor, au fost rămas păragine **nelucrătore** şi nu era vinul ţărei cu îndestulare (hrisov emis de cancelaria lui Ipsilanti la Bucureşti, în Urechia, *Ist. Rom.–Doc.* I, 1781: 101)
b. **nelucrător**, adj. *non ouvrable* ‖ o zi **nelucrătoare**, *un jour de fête* (DDRF 1894)
c. Şi astfel petrecea el multe amieze **nelucrătoare**. (Cornel 1908: 15–16)

● **NEMÂNCĂTOR** adj. (neatestat în dicţionare), cf. **mâncător** adj. (înv., reg.) „comestibil” (DLR)

(11) Precum pre toate vietăţile cele cu patru picioare, aşa şi pre paseri Românii le împart în curate, mâncătoare sau bune de mâncare şi în necurate, **nemâncătoare** sau spurcate. (Marian, *Ornitologia* I, 1883: 426)

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

● **NEMULGĂTOARE** adj. (neatestat în dicționare), cf. **mulgătoare** adj. „(d. oi, vaci) care dă lapte, care se mulge” (DLR), „de muls”

(12) se află acasă, în familie, unde este foarte mult de lucru: două vaci **mulgătoare** şi una **nemulgătoare**, cal, porci, păsări etc. (*Glia Drochiană*, 2008, Republica Moldova)

● **NETRECĂTOR** adj. (înv.) „(d. drumuri) care nu poate fi străbătut” (DLR), „de netrecut”

(13) Cine amu împreună cu viața aceasta iubit-au dulceața, şi nu se-au vindecat cu pocaaniia, ce cu vrearea delungatu-se-au, locul loruş cela îngerescul făcutu-l-au cale **netrecătoare** şi neîmbiată, ca o propaste fără fund şi netrecută loruş înşiş au săpat. (CC[2].1581: 370, v. sinonimia *netrecător – netrecut*)

● **NEVÂNZĂTOR** adj. (neatestat în dicționare), cf. **vânzător** adj. (înv., pop.) „(d. bunuri, proprietăți) care este de vânzare, destinat vânzării” (DLR)

(14) Eu rămân... / Un om liber, / nesupus altui om, / lucrător pe moşia sa / **nevânzătoare** / Limba română. (Popescu Sireteanu, poezia *Moşia*, 2011: 15). Vezi şi exemplul (9).

● **PLUTITOR** adj. (înv.) „(d. ape) navigabil” (DLR)

(15) a. Asemenea râuri, ca să se facă **plutitoare**, trebuiesc mărginite cu maluri artificiale, până ce şi-or face un pat cuviincios. Râurile mai au şi alte piedici: vara seacă, iarna îngheață, toamna şi primăvara se umflă, întâmplări cari toate opresc navigația. Râurile se pot socoti nişte căi **plutitoare** jumătate fireşti, jumătate artificiale. (I. Ghica, O. III, [1848] 1973: 265)
b. Mureş, râu **plutitor**, care din țara săcuilor... soseşte la Lipova, în Banat, şi se varsă în Tisa (Bălcescu, M.V., [1849–1852]: 492, în DLR)

● **RĂSCUMPĂRĂTOR** adj. (înv.) „care poate fi răscumpărat, răscumpărabil” (DLR)

(16) Iară casele de pren sate, cărora nu iaste pemprejur zid, cătră țarina pământului se vor socoti. **Răscumpărătoare** pururea vor fi aceastea şi în slobozenie vor ieşi. (BB.1688: 90, VT.1683–6: 113. Cf. BBlaj.1795: 116: aceastea totdeauna să vor putea răscumpăra)

● **TRIMIȚĂTOR** adj., s.f. „care este sau trebuie trimis” (DLR); sensul din acest dicționar este semnalat inițial de Puşchilă (1914: 65), care înregistrează adjectivul cu forma *trimisătoriu* printre alte derivate în *-tor* extrase dintr-o traducere needitată a lui Dosoftei, *Molitvelnic dă-nțăles*, 1681:

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

(17) a. **trimisătoare** ploaie (Dosoftei, *Molitvelnic dă-nțăles*, 1681: 117[b], în Puşchilă 1914: 65)
b. E Savel (...) apropie-să cătră maimarele preotu şi cerşu de la dinsul **tremițătoarele** întru Damascu cătră zborure ca să vr-unii aflară pre căi, bărbați şi mueri, legați se-i aducă întru Ierusalim (CB.1559–60: 92–93. Cf. CPr.1566: 37: Şi se apropie cătră întâiul preut şi cerşu de la el carte întru Damasc)

● **UMBLĂTOR** adj. „(d. drumuri) umblat, bătut" (DGDS III: 386, rar, în Vrancea), în sintagma *loc umblător* (reg.) „loc care se ară [= *se umblă cu plugul*] în fiecare an" (DLR, cf. ALR I 1 229/80), *groapă umblătoare* (Trans.) „groapă amenajată în apropierea casei, în care se păstrează pe timpul iernii anumite produse, în special cartofi" (DLR, cf. ALR–T 692/270, 289), cf. lexicalizarea *umblătoare* s.f. (înv., pop.) „closet" (DLR), adică „loc la care se umblă, se merge des".

(18) Erau două drumuri, mă uitam şi eu acolo să văd care-i **mai umblător** (DGDS III: 386, Vrancea)

● **VĂZĂTOR** adj. (înv.) „care se vede" (DLR), „vizibil, care poate fi văzut"

(19) a. nici au cunoscut lumea ceastă **văzătoare** altă minune mai luminată (AD.1722–5, *Predice*, 25, ed. Bianu, în DLR; în ed. Ştrempel, 138[r]/p. 149: N-au văzut pământul alt lucru mai slăvit, decât acest de astăzi, nici nu au cunoscut lumea, ceasta **văzută**, altă minune mai luminată.)
b. Mintea omului neputându-se rădica nici însuş la lucrurile cele **văzătoare**. (Gherasim, *Istoria Americăi*..., 1795–1800, 86[v]/4, în DLR)

● **VORBITOR** adj. (înv.) „(d. limbi) care se utilizează curent în comunicarea orală, care este în uz; uzual, vorbit" (DLR), **NEVORBITOARE** (adjectiv negativ neatestat în dicționare)

(20) a. Să lucrăm limba noastră cea **vorbitoare** şi să luăm numai acelea care ne vor fi de lipsă de la greci şi de la latini (Mumuleanu, C., [1825], 62/3, în DLR)
b. aceasta trebuie să fie adevărat, pentru că vorbeau o limbă pelasgică şi chiar astăzi în limba noastră avem o mulțime de ziceri care, fără de a fi trecute din limba helenică în cea latină, se găsesc în limba greacă **vorbitoare** ale unor părți ale Greciei... (I. Ghica, O. III, [1861] 1973: 285)
c. – M-am gândit, *afendi-mu, s-o metaphrasesc* pe limba noastră proastă, **vorbitoare**.
– Însă care este limba cea neproastă, **nevorbitoare**? (Heliade-Rădulescu, O. II, [1859–1869] 2002: 595)

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Studii

Densusianu 1911 = Ovid Densusianu, „[d. Pârvan]”, în *Vieaţa nouă*, VII (1911), 16, p. 295–299, reprodus în *Opere*, I. *Lingvistică. Scrieri lingvistice*, ed. îngrijită de B. Cazacu, V. Rusu şi I. Şerb, cu o pref. de B. Cazacu, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, p. 706–710.

FCLRV = Eugenia Contraş, Cristina Gherman, Finuţa Hasan, Rodica Ocheşeanu, Magdalena Popescu-Marin (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.

Graur 1929 = Al. Graur, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, Paris, Librairie ancienne H. Champion, 1929.

Graur 1971 = Al. Graur, „Note etimologice şi lexicale”, în *Limba română*, anul XX, nr. 1, 1971, p. 51–52.

Graur 1975 = Al. Graur, „[*murătoare, murători*]”, în vol. *Alte etimologii româneşti*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1975, p. 64–65.

Lyutikova, Bonch-Osmolovskaya 2006 = Ekaterina Lyutikova, Anastasia Bonch-Osmolovskaya, „A very active passive: Functional similarities between passive and causative in Balkar”, în Leonid Kulikov, Andrej L. Malchukov, Peter de Swart (ed.), *Case, Valency and Transitivity*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2006, p. 393–416.

Pană Dindelegan, ms. = Gabriela Pană Dindelegan, „Agentive suffixation”, ms.

Pascu 1916 = G. Pascu, *Sufixele româneşti*, Bucureşti, Ediţiunea Academiei Române, Librăriile Socec & Co, 1916.

Puşcariu 1921 = Sextil Puşcariu, „Sufixul *-tor (-sor)* şi *-oare*”, în vol. *Lui N. Iorga – Omagiu*, Craiova, Institutul de Arte Grafice „Ramuri” S.A., 1921, p. 257–273 (extras – 19 p.).

Surse

AD.1722–5 = Antim Ivireanul, *Didahii*, ed.: Antim Ivireanul, *Opere*, ed. G. Ştrempel, Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 1–238.

Bârlea, LPM II = Ion Bârlea, *Literatură populară din Maramureş*, vol. II, ed. îngrijită şi studiu introductiv de Iordan Datcu, cu un cuvânt[-]înainte de Mihai Pop, [Bucureşti] Editura pentru Literatură, 1968.

BB.1688 = *Biblia*, ed.: *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament, tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic, 1977.

BBlaj.1795 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi şi a ceii noao...*, Blaj, 1795, ediţie jubiliară în reproducere anastatică şi transcriere interpretativă, coord. de Ioan Chindriş şi Eugen Pavel, Roma, 2000.

Bunul econom = *Bunul econom*, anul I, nr. 14, 14 aprilie 1900, Orăştie.

CB.1559–60 = *Codicele popii Bratul*, ed. Al. Gafton, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2003 (*http://media.lit.uaic.ro/gafton* – consultat în 2.01.2017).

CC^2.1581 = Coresi, *Evanghelie cu învăţătură*, ed. S. Puşcariu, Al. Procopovici: Diaconul Coresi, *Carte cu învăţătură (1581)*, vol. I, *Textul*, Bucureşti, Editura Socec, 1914.

Ciauşanu, Fira, Popescu, *Vâlcea*, 1928 = G. F. Ciauşanu, G. Fira, C. M. Popescu, *Culegere de folclor din jud. Vâlcea şi împrejurimi*, cu un glosar, Bucureşti, Cultura Naţională, 1928 (Academia Română. *Din viaţa poporului român*, XXXV), 1928.

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

Cod. Calim. 1833 = *Codul Calimach [Codică țivilă a Moldovii]*, ed. critică, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1958.
Cond. Mavrocordat II = *Condica lui Constantin Mavrocordat*, vol. II, ed. cu introducere, note, indici şi glosar alcătuită de Corneliu Istrati, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2008.
Contracte agricole 1906 = *Contracte de învoeli agricole în vigoare pe anul 1906*, Ministerul de Interne, Bucureşti, Inst. de Arte Grafice „Carol Göbl", 1907.
Cornel 1908 = Th. Cornel, „Trei lacrimi de rouă", în „*Democrația". Revistă politică, economică şi literară*, anul I, nr. 15–16, 20 decembrie 1908, p. 15–16.
CPr.1566 = Coresi, *Apostol*, ed.: I. Bianu, *Texte de limbă din secolul XVI, IV. Lucrul apostolesc tipărit de diaconul Coresi la 1563*, Bucureşti, Editura Cultura Națională, 1930.
DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române, A–B, C, D–De, F–I, J–Lojniță*, Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Tipografia Ziarului „Universul", Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1913–1949.
DDRF = Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français.* [Vol. I–IV], Bucarest, Imprimérie de l'État. I: (*A–E*), 1893; II: (*F–L*), 1894; III: (*M–R*), 1894; IV: (*S–Z*), 1895.
DGDS I–III = Maria Marin (coord.), Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha, *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, vol. I–III, Bucureşti, Editura Academiei Române. I: Literele *A–C*, 2009; II: Literele *D–O*, 2010; III: Literele *P–Z*, 2011.
DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române.* Serie nouă, *D–E, J–Z*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1965–2010.
Doc. Olt I = *Biserici, chipuri şi documente din Olt*, vol. I, publicate de I. Ionaşcu, Craiova, Ramuri, 1934.
„Doine şi hore din Ardeal" = „Doine şi hore din Ardeal (din ținutul Borgoului)", texte culese de I. Dologa, în *Familia*, 1884, anul XX, nr. 37, p. 443.
Dosoftei 1681 = Dosoftei, *Molitvelnic dă-nțăles*, 1681, în D. Puşchilă, *Molitvenicul lui Dosoftei: studiu*, în Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Literare, seria II, tom. XXXVI, nr. 1, Bucureşti: Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea; Leipzig: Otto Harrassowitz; Viena: Gerold & Comp., 1914.
Foaia diecezană = *Foaia diecezană*, anul LV, nr. 21, 26 mai 1940, Caransebeş.
I. Ghica, O. III = Ion Ghica, *Opere,* III, ediție îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii, glosar şi bibliografie de Ion Roman, Bucureşti, Editura Minerva, 1973.
Glia Drochiană = *Glia Drochiană*, 8.02.2008, publicație periodică, Drochia, Republica Moldova (http://gliadrochiana.info/ – consultat în 2.01.2017).
Heliade Rădulescu, O. II = Ion Heliade Rădulescu, *Opere*, II. *Istoria critică universală. Biblicele. Echilibru între antiteze*, ediție îngrijită, prefață, note şi bibliografie de Mircea Anghelescu, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
Marian, *Ornitologia* I, 1883 = S. Fl. Marian, *Ornitologia poporană română*, tom. I, Cernăuți, Tipografia lui R. Eckhardt, 1883.
Mărgărit 2013 = Iulia Mărgărit, „Note lexicale privind limba română din Transnistria", în *Fonetică şi dialectologie*, 2013, XXXII, p. 197–205.
Popescu Sireteanu 2011 = I. Popescu Sireteanu, „Moşia" (poezie), în *Academia Bârlădeană*, revistă editată de Societatea literar-culturală „Academia Bârlădeană", anul XVIII, trim. I, nr. 1 (42), 2011, p. 15. (http://www.academiabarladeana.ro/Arhiva/revista/acad42.pdf – consultat în 2.01.2017).
Prav.1632 = Eustratie Logofătul, *Pravilă aleasă*..., ed. Alin-Mihai Gherman (ms).

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)

Puşchilă 1914 = D. Puşchilă, *Molitvenicul lui Dosoftei: studiu*, în *Analele Academiei Române*. Memoriile Secţiunii Literare, seria II, tom. XXXVI, nr. 1, Bucureşti: Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea; Leipzig: Otto Harrassowitz; Viena: Gerold & Comp., 1914.

„Răsărit-o şi-o crescut" = „Răsărit-o şi-o crescut" (colind, Nimăieşti, Bihor), în *Zodii în cumpănă*, publicaţie trimestrială de cultură editată de Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, Bihor (Oradea), serie nouă, anul III (XVI), nr. 4 (61), iarna 2009 (https://cumpana.files.wordpress.com/2009/12/zodii-iarna-2009.pdf – consultat în 2.01.2017).

Ştefănucă 1937 = Petre V. Ştefănucă, „Cercetări folklorice pe Valea Nistrului-de-Jos", în *Anuarul Arhivei de Folklor*, vol. IV, 1937, p. 31–226.

Urechia, *Ist. Rom.–Doc.* I = V. A. Urechia, *Istoria românilor.* Curs ţinut la Facultatea de Litere din Bucureşti de... Publicat sub direcţiunea… de comitetul de studenţi ai Facultăţii..., Bucureşti, Lito-Tipografia Carol Göbl (I–IV), seria 1774–1786, tomul I, 1891.

VT.1683-6 = *Vechiul Testament: versiunea lui Nicolae Spătarul Milescu (Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române)*, Eugen Munteanu (coord.), Ana Maria Gînsac, Ana Maria Minuț, Lucia-Gabriela Munteanu, Mădălina Ungureanu; ediție de text, prefață, notă asupra ediției, introducere, bibliografie, indice de cuvinte și forme, indice de nume proprii de Eugen Munteanu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2016.

SOME NOTES ON WORD FORMATION. ADDITIONS TO THE INVENTORY OF ROMANIAN *-TOR* ADJECTIVES OF THE TYPE *(CASĂ) VÂNZĂTOARE* '(HOUSE) FOR SALE', *(PĂMÂNT) ARĂTOR* '(LAND) TO BE PLOUGHED'

(Abstract)

The paper deals with Romanian *-tor* adjectival derivatives that display a [+ passive], [+ possibility / obligation] special meaning. 16 of them, which occur in old and modern non-standard Romanian, have already been mentioned in the literature (see Pascu 1916: 123, Puşcariu 1921: 6–7, Graur 1929: 107–108, FCLRV: 193, etc.): *(pământ) arător* '(land) to be ploughed', *(vacă) mulgătoare* 'milch (cow)', *(salariu) primitor* '(wage) to be received', etc. A more detailed survey of old and dialectal texts, glossaries and dictionaries reveals a lot more attestations (other 22 units) of these potential-passive adjectives. Hence, a more comprehensive inventory should also include derivatives from verbs such as: *bea* 'drink', *cumpăra* 'buy', *împărți* 'divide', *înhăma* 'harness', *însura* '(about a man) mary', *trimite* 'send', *umbla* 'travel', *vedea* 'see', *vorbi* 'speak', etc. The article contains the inventory of the new attestations, with information on the definition and the register / variety of language where each of these formations occurs, as well as some examples from different types of text.

Cuvinte-cheie: deverbalele româneşti în *-tor*, valoarea de diateză a deverbalelor româneşti în *-tor*, valoarea modală a deverbalelor româneşti în *-tor*, adjective cu sens potențial-pasiv.

Keywords: Romanian *-tor* deverbals, the voice value of the Romanian *-tor* deverbals, the modal value of the Romanian *-tor* deverbals, potential-passive adjectives.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti",
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
carmen_marzea@yahoo.fr

BDD-A28115 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 12:36:08 UTC)